

การให้คำปรึกษาด้านอาชีพที่เน้นจุดแข็ง : บริบทการเตรียมความพร้อม
เข้าสู่อาชีพของเด็กและเยาวชนกระทำผิดก่อนเข้าสู่สังคม*

Strength-Based Career Counseling: The Context of Preparing Juvenile Offenders for
Reintegration into Society

¹อารีรัตน์ อติชัยเดชรินทร์, ²นฤมล พระใหญ่, ²สิทธิพร ครามานนท์

¹Arreerat Adisaidacharin, Narumol Prayai, Sittiporn Kramanon

¹คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,

²สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

¹Faculty of Social Administration, Thammasat University,

²Behavioral Science Research Institute, Srinakharinwirot University

¹Corresponding Author's Email: nanareerat@hotmail.com

บทคัดย่อ

การให้คำปรึกษาที่เน้นจุดแข็ง ถือเป็นแนวทางหนึ่งในเชิงจิตวิทยาเชิงบวก ที่เน้นการค้นหาและพัฒนาศักยภาพของบุคคล แทนการเน้นแก้ไขจุดอ่อน ซึ่งสามารถประยุกต์ใช้ในการให้คำปรึกษาด้านอาชีพได้ ที่มีเป้าหมายเพื่อเสริมสร้างความเชื่อมั่นในตนเอง แรงจูงใจ และมีพลังใจต่ออุปสรรค โดยเฉพาะในกลุ่มเปราะบาง ดังเช่น เด็กและเยาวชนที่ก้าวพลาดกระทำผิด การเตรียมความพร้อมก่อนเข้าสู่สังคมถือเป็นกระบวนการสำคัญที่ต้องอาศัยการฟื้นฟูและเสริมสร้างทักษะที่จำเป็นในการดำรงชีวิตในสังคม โดยหนึ่งในแนวทางการให้ความช่วยเหลือที่มีประสิทธิภาพคือ การให้คำปรึกษาด้านอาชีพให้แก่เด็กและเยาวชน ดังนั้นการนำแนวทางการให้คำปรึกษาด้านอาชีพที่เน้นจุดแข็ง ตระหนักถึงจุดแข็งและศักยภาพของตนเอง เพื่อเสริมสร้างความมั่นใจและเพิ่มโอกาสในการตั้งเป้าหมายในชีวิต รวมถึงการประสบความสำเร็จในอาชีพ แนวทางนี้สามารถช่วยส่งเสริมผลลัพธ์เชิงบวกในระยะยาว การเพิ่มโอกาสในการมีงานทำ ลดโอกาสการกระทำผิดซ้ำ การให้คำปรึกษาด้านอาชีพที่เน้นจุดแข็ง จึงเป็นแนวทางหนึ่งที่น่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง ที่เข้ามาเสริมความแข็งแกร่งของกระบวนการให้คำปรึกษาเพื่อเตรียมความพร้อมเด็กและเยาวชนก่อนเข้าสู่สังคม

คำสำคัญ: การให้คำปรึกษาด้านอาชีพที่เน้นจุดแข็ง; เด็กและเยาวชนกระทำผิด; การเตรียมความพร้อมเข้าสู่อาชีพก่อนเข้าสู่สังคม

ABSTRACT

Strengths-Based Counseling is a Positive Psychology approach that focuses on identifying and developing individuals' potential rather than addressing their weaknesses. This approach can be applied to career counseling with the goal of enhancing self-confidence, motivation, and resilience in facing challenges, particularly among vulnerable groups, such as juvenile offenders. Preparing juvenile offenders for reintegration into society is a critical process that requires rehabilitation and the development of essential life skills. One effective approach

* Received January 6, 2025; Revised July 15, 2025; Accepted July 28, 2025

to supporting this transition is providing career counseling tailored to the needs of these youths. Strengths-based career counseling emphasizes the recognition of individuals' strengths and potential to build self-confidence and increase opportunities for setting life goals and achieving career success. This method promotes positive long-term outcomes, including increased employment opportunities and a reduced likelihood of reoffending. Strengths-based career counseling is, therefore, an essential and highly relevant approach to strengthening the reintegration process for juvenile offenders. By fostering self-awareness, self-efficacy, and goal-setting skills, this approach helps enhance the effectiveness of career counseling programs aimed at preparing juvenile offenders for their return to society.

Keywords; Strengths-Based Career Counseling, Juvenile Offenders, Career Readiness for Reintegration into Society

บทนำ

ปัญหาการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน ยังคงเป็นปัญหาที่สร้างความวิตกกังวลให้แก่สังคมในปัจจุบัน เนื่องจากสถิติการกระทำความผิดทางอาญาที่เพิ่มสูงขึ้นในไทย เมื่อพิจารณาจากข้อมูลของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน (2566) ระหว่าง ปี 2565–2566 พบว่าปี 2565 สถิติความผิดทางอาญาที่เกิดจากเด็กและเยาวชน มีจำนวนรวม 12,194 คดี และอีกทั้งยังพบว่าสถิติการกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนทั่วประเทศ ยังมีแนวโน้มการกระทำผิดซ้ำที่น่าเป็นห่วง โดยเปรียบเทียบตั้งแต่ปีพ.ศ.2560-2565 กระทำผิดซ้ำคิดเป็นร้อยละ 23.24, 23.68, 25.18, 22.33, 19.66 และ 15.66 ตามลำดับปี (สถาบันวิจัยและพัฒนา กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน, 2567) และกระทำผิดซ้ำที่สูงที่สุด คือ เด็กและเยาวชนที่ได้รับการปล่อยตัวจากศูนย์ฝึกและอบรม รวมถึงกลุ่มเด็กและเยาวชนที่ใช้มาตรการ 132 วรรค 2 ที่ถูกควบคุมตัวอยู่ในสถานควบคุมสถานพินิจฯ ระหว่างที่ถูกควบคุมตัว หากกระบวนกรดูแล แก้ไข บำบัด พื้นฟู และการเตรียมความพร้อมก่อนได้รับการปล่อยตัวไม่สามารถลดอุปสรรคหรือปัจจัยเสี่ยงของเด็กและเยาวชนในการออกไปดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างปกติสุข จะมีแนวโน้มเกิดการกระทำผิดซ้ำได้ โดยเฉพาะกลุ่มเด็กและเยาวชนที่ถูกควบคุมตัวเป็นเวลานานย่อมเรียนรู้ทัศนคติความเชื่อ ค่านิยมที่ไม่เหมาะสมหรือไม่สอดคล้องกับบรรทัดฐานทางสังคมระหว่างกันได้มาก รวมทั้งการมีตัวแบบที่ดี มีไม่หลากหลายและเพียงพอให้เกิดการเรียนรู้ใหม่และการเปลี่ยนแปลงความคิดและพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนได้ ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่ปัจจัยเสี่ยงส่วนบุคคลของเด็กและเยาวชน และปัจจัยเสี่ยงอันเกิดจากสภาพแวดล้อมภายในสถานควบคุมต้องได้รับการจัดการและแก้ไขให้มีอุปสรรคลดลง นอกจากนี้ยังจำเป็นต้องพิจารณาแผนการแก้ไข บำบัด พื้นฟูที่ตรงและเหมาะสมกับสภาพปัญหา รวมทั้งคุณภาพและประสิทธิภาพของวิธีการ เครื่องมือ หรือกระบวนกรตามแผนการแก้ไข บำบัด พื้นฟู ว่าช่วยให้เด็กและเยาวชนเข้าใจในผลกระทบอันเกิดจากการกระทำผิดของตนเองต่อบุคคลและชุมชนในมิติที่รอบด้าน มีความเข้าใจสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดความเสี่ยงต่าง ๆ รวมทั้งมีทักษะในการจัดการกับสถานการณ์เหล่านั้นได้อย่างเหมาะสม (สถาบันวิจัยและพัฒนา กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน, 2567)

ปัจจุบันแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงระดับโลก (Megatrends) ซึ่งประกอบไปด้วย 1) ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี 2) การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร 3) การดูแลรักษาสุขภาพและการรักษาพยาบาล 4) การขยายตัวของความเป็นเมือง (Urbanization) 5) การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ 6) ความพยายามระดับโลกในการลดปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจก (Global Climate Action) 7) พลังงานหมุนเวียน และยานยนต์ไฟฟ้า 8) แนวโน้มเศรษฐกิจการเมืองระหว่างประเทศ 9) การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต และวัฒนธรรมทาง

สังคม และ 10) อนาคตของงาน (Future of Work) (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2564) สะท้อนให้เห็นว่างานหรืออาชีพ เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งต่อชีวิตมนุษย์ เพราะเกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิต เศรษฐกิจ ชื่อเสียงและส่งผลต่อความเจริญก้าวหน้าของประเทศ การเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่อาชีพจึงถือว่ามีความสำคัญ เพราะถือเป็นการวางแผนเข้าสู่อาชีพ ทำให้บุคคลเข้าใจบุคลิกภาพ ความสนใจ ความถนัดของตน ก่อนที่จะก้าวออกไปสู่การประกอบอาชีพจริง บุคคลที่มีความพร้อมถือได้ว่าเป็นบุคคลที่มีวุฒิภาวะทางอาชีพ การศึกษาจึงถือเป็นจุดเริ่มต้นของการวางแผน และมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการตัดสินใจเลือกอาชีพในอนาคต เมื่อบุคคลเลือกอาชีพได้เหมาะสมกับตนเอง จะทำให้มีความสุขและความก้าวหน้าในการทำงาน การเริ่มต้นวางแผนขณะที่กำลังศึกษาอยู่จะช่วยให้สามารถกำหนดทิศทางการเลือกอาชีพที่เหมาะสมกับตนเองได้ ไม่ทำให้เกิดปัญหาการว่างงานภายหลังสำเร็จการศึกษา (อรอนงค์ ธัญญะวัน, 2548)

การส่งเสริมการประกอบอาชีพของคนในสังคมทุกกลุ่มเป้าหมาย รวมถึงเด็กและเยาวชนกระทำผิดที่กำลังเข้าสู่อาชีพเมื่อกลับคืนสู่สังคมนั้น การให้คำปรึกษาทางด้านอาชีพ ถือเป็นวิธีการหนึ่งในการทำงานกับกลุ่มเป้าหมายทั้งกลุ่มนักเรียน นักศึกษา ประชาชนบุคคลทั่วไปที่ต้องการมีงานทำหรือประสบปัญหาทางด้านอาชีพ โดยในอดีตการให้คำปรึกษาทางด้านอาชีพส่วนใหญ่ ผู้ให้คำปรึกษามักนิยมให้คำแนะนำข้อมูลทางด้านอาชีพโดยตรงจากการใช้เครื่องมือในการประเมินเพื่อค้นหาอาชีพที่เหมาะสม แตกต่างกับในปัจจุบันที่ใช้วิธีเน้นความร่วมมือกันระหว่างผู้ให้คำปรึกษาและผู้รับคำปรึกษา อีกทั้งการให้คำปรึกษาในปัจจุบันยังให้ความสำคัญกับกระบวนการคิดและความรู้สึกโดยมองว่าทั้งสองปัจจัยเชื่อมโยงกัน (Swanson, 1992) กล่าวคือ ในปัจจุบันการให้คำปรึกษาทางด้านอาชีพจึงไม่ใช่เพียงการให้คำแนะนำในการเลือกอาชีพที่เหมาะสมอย่างเดียวอีกต่อไป แต่เป็นการทำความเข้าใจกระบวนการคิดและความรู้สึกของผู้รับคำปรึกษาร่วมด้วย

การให้คำปรึกษาทางจิตวิทยาเด็กและเยาวชน ถือเป็นวิธีการหนึ่งในกระบวนการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยเด็กและเยาวชนก่อนคืนสู่สังคม โดยการให้คำปรึกษาเป็นการให้ความช่วยเหลือผู้ที่ประสบปัญหาให้สามารถทำความเข้าใจปัญหา และค้นหาทางเลือก หรือทางออกในการแก้ไขปัญหาของตนได้ โดยมุมมองในการให้คำปรึกษาที่สำคัญ คือ การมองผู้รับคำปรึกษาว่า มีความบกพร่อง ขาดแนวทางในการแก้ไขปัญหา ซึ่งแนวคิดเช่นนี้เรียกว่า “Deficit Model” โดยผู้ให้คำปรึกษาจะค้นหาปัญหาหรือปัจจัยที่ก่อปัญหาแล้วหาทางแก้ไข กระบวนการเช่นนี้ส่วนใหญ่มีผลลัพธ์ที่น่าพอใจ แต่อย่างไรก็ตาม ถือว่าเป็นกระบวนการที่ต้องใช้เวลาและใช้ความพยายามค่อนข้างมาก ผู้วิจัยจึงให้ความสำคัญกับการให้คำปรึกษาที่เน้นจุดแข็งหรือสิ่งที่ทำได้ดีจะสามารถนำพาผู้รับคำปรึกษา ให้ค้นหาทรัพยากรของตน สามารถนำเอาทักษะหรือความสามารถที่มีมาใช้แก้ไขปัญหของตนเองได้ โดยแนวคิดนี้เรียกว่า “Strength Based Model” (เทอดศักดิ์ เดชคง, 2566)

จากการศึกษา พบว่าในประเทศไทยนั้น ได้มีการนำแนวทางให้คำปรึกษาแบบใช้ความเข้มแข็งเป็นฐานมาใช้กับกลุ่มเสี่ยงผู้มีปัญหาสุขภาพจิตโดยตรง แต่ยังไม่ได้นำมาใช้กับเด็กและเยาวชนกระทำผิดอย่างเป็นรูปธรรม โดยกรมสุขภาพจิต ได้มีการเสริมสร้างความรู้และทักษะด้านการให้การปรึกษาด้วยหลักสูตรการให้คำปรึกษาโดยใช้ความเข้มแข็งเป็นฐาน (Strength Based Counseling : SBC) โดยเฉพาะในกลุ่มผู้มีความเสี่ยงหรือมีปัญหาสุขภาพจิต เพื่อบุคลากรสาธารณสุขและผู้ที่มีหน้าที่ให้คำปรึกษา เช่น แพทย์ นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ นักวิชาการสาธารณสุข ครู/อาจารย์ เพื่อสามารถนำมาใช้ในการพัฒนาทักษะด้านการให้การปรึกษา สร้างกำลังใจ และแก้ไขปัญหาในกลุ่มเป้าหมายที่มีระดับพลังใจ (Resilience) น้อยหรือมีความเสี่ยงต่อปัญหาสุขภาพจิต เช่น ภาวะซึมเศร้า ภาวะเสี่ยงฆ่าตัวตาย ฯลฯ ให้สามารถตั้งศักยภาพ ความสามารถ จุดแข็งและทรัพยากรที่ตนเองมีอยู่มาใช้ในการจัดการปัญหาได้อย่างเหมาะสม” (เทอดศักดิ์ เดชคง, 2566)

การให้คำปรึกษาที่เน้นจุดแข็ง ถือเป็นแนวทางหนึ่งในเชิงจิตวิทยาเชิงบวก (Positive Psychology) ที่เน้นการค้นหาและพัฒนาจุดแข็งของบุคคล แทนที่จะเน้นการแก้ไขจุดอ่อน (Smith, 2018) ซึ่งแนวทางนี้ได้

นำไปประยุกต์ใช้ในการให้คำปรึกษาด้านอาชีพ โดยมีเป้าหมายเพื่อเสริมสร้างความเชื่อมั่นในตนเอง แรงจูงใจ และมีพลังใจต่ออุปสรรค โดยเฉพาะในกลุ่มเปราะบาง เช่น เด็กและเยาวชนกระทำผิด ตามผลการวิจัยของ Brown & Jones (2020) ชี้ให้เห็นว่า การใช้แนวทางการให้คำปรึกษาที่เน้นจุดแข็งช่วยส่งเสริมผลลัพธ์เชิงบวกในระยะยาว เช่น การเพิ่มโอกาสในการมีงานทำ และการลดโอกาสการกระทำผิดซ้ำในกลุ่มเด็กและเยาวชนกระทำผิดได้ ดังนั้นการให้คำปรึกษาด้านอาชีพที่เน้นจุดแข็ง จึงเป็นแนวทางหนึ่งที่น่าสนใจอย่างยิ่ง เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมเข้าสู่อาชีพของเด็กและเยาวชนกระทำผิดก่อนขึ้นสู่สังคม

การให้คำปรึกษาด้านอาชีพ (Career counseling)

การให้คำปรึกษาด้านอาชีพ โดย ปรชญา ปิยะมโนธรรม (2556) ได้กล่าวถึง การให้คำปรึกษาด้านอาชีพ (Career Counseling) เป็นกระบวนการทางเลือกหนึ่ง ในการให้ความช่วยเหลือ หรือแนะแนวอาชีพ โดยนักให้คำปรึกษาวิชาชีพ เพื่อก่อให้เกิดความตระหนักในการประกอบอาชีพ ที่มีความเหมาะสมกับบุคลิกภาพ ความสามารถ ความสนใจใน บุคคลนั้นๆ รวมไปถึงการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมในการทำงานและการวางแผนพัฒนาตนเอง ในการประกอบอาชีพนั้นๆให้ประสบความสำเร็จ สำหรับจุดมุ่งหมายของการให้คำปรึกษาด้านอาชีพ จะเน้นการช่วยให้บุคคล สามารถปรับตัวในอาชีพโดยผ่านการตระหนักถึงอิทธิพลของความต้อการ บุคลิกภาพ และค่านิยม ของตนที่มีต่อจุดมุ่งหมายในอาชีพ สามารถแยกจุดมุ่งหมายในการให้คำปรึกษาด้านอาชีพได้ดังนี้ (1) เพื่อให้ผู้รับคำปรึกษาได้มีโอกาสสำรวจถึงความสามารถ ความสนใจ ค่านิยม บุคลิกภาพ ตลอดจนจุดอ่อน จุดแข็งของตนเอง เพื่อปรับใช้ในการวางแผน หรือการเลือกอาชีพต่อไป ในอนาคต (2) เพื่อพัฒนาทักษะต่างๆ ที่จำเป็น เช่น ทักษะทางด้านการตัดสินใจ ทักษะทาง วิชาชีพโดยเฉพาะ หรือทักษะทางภาษาเป็นต้น เพื่อใช้เป็นแนวทางในการศึกษาต่อ การวางแผนเข้าสู่ อาชีพ หรือแม้แต่การเปลี่ยนอาชีพ (3) เพื่อช่วยให้บุคคลที่สามารถใช้ศักยภาพตนเองได้อย่างเต็มที่ (4) เพื่อช่วยในการเตรียมพร้อม และแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นระหว่าง การประกอบอาชีพ (5) เพื่อช่วยให้บุคคลสามารถปรับตัวเข้ากับงานได้ซึ่งจะเป็นสิ่งที่ส่งเสริมความพึงพอใจในการทำงาน

การให้คำปรึกษาด้านอาชีพ หรือ จิตวิทยาการปรึกษาทางอาชีพ (Career counseling) จึงถือเป็นการใช้กระบวนการให้การปรึกษาเพื่อช่วยเหลือบุคคลให้พัฒนา เข้าสู่อาชีพที่เหมาะสมกับบุคลิกภาพ ความสามารถ ค่านิยม ศักยภาพของตนเอง นอกจากนั้นในการให้การปรึกษาทางด้านอาชีพ บ่อยครั้งพบว่าถึงแม้ว่าผู้รับบริการจะมาด้วยปัญหาทางอาชีพ แต่ก็มักมีปัญหาส่วนตัวเข้ามาแทรกแซงเสมอ ซึ่งปัญหาสำคัญที่มีความเกี่ยวข้องกับการเลือกอาชีพก็คือการไม่เข้าใจตัวเอง การไม่สามารถค้นพบเอกลักษณ์ในตัวเองได้ ดังนั้น จึงสรุปเป็นข้อเสนอแนะในจิตวิทยาการปรึกษาทางอาชีพ 3 ประการ (Crites, J., 1974) ดังต่อไปนี้ 1) จิตวิทยาการปรึกษาทางอาชีพไม่ควรแยกออกจากจิตวิทยาการปรึกษาส่วนตัว ควรดำเนินการควบคู่กันไป เนื่องจากบุคคล ส่วนใหญ่ไม่เข้าใจตนเอง ไม่รู้จุดเด่น จุดด้อยของตัวเอง ทำให้ส่งผลไปทั้งปัญหาชีวิตและการทำงาน กล่าวคือล้มเหลวทางด้านอาชีพ ซึ่งส่งผลต่อการดำเนินชีวิตโดยตรงอีกด้วย 2) จิตวิทยาการปรึกษาทางอาชีพทำให้การพัฒนาการทางอาชีพเป็นไปได้อย่างสะดวกสบาย และส่งเสริมพัฒนาการส่วนตัว (Personal development) จิตวิทยาการให้การปรึกษาสามารถพัฒนาจุดเด่น และทำให้บุคคลเข้าใจตัวเองมากขึ้น ซึ่งการที่บุคคลเข้าใจตนเองย่อมส่งผลถึงความสำเร็จในการให้การปรึกษาด้านอาชีพ หรือสามารถทำให้ผู้รับคำปรึกษาแก้ปัญหา ในเรื่องส่วนตัวของตนเองได้ 3) ผู้ให้การปรึกษาด้านอาชีพ จะต้องมีความเชี่ยวชาญในการให้การปรึกษา และมีข้อมูลทางด้านอาชีพ นอกจากนั้นยังต้อง ล่วงรู้ถึงประสบการณ์การทำงานในที่ต่าง ๆ และต้องติดตามข้อมูลตลอดเวลาตามความนิยมของอาชีพเปลี่ยนไปตามกาลเวลา อย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะในยุคปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยีอย่างพลิกผัน (Disruptive technology) ดังนั้นผู้ให้การ

ปรึกษาด้านอาชีพ จะใช้วิธีการสัมภาษณ์ การให้คำปรึกษาแบบตัวต่อตัวแก่ผู้รับบริการ และต้องช่วยให้ผู้มารับบริการ มีความเข้าใจในตัวเองเพิ่มขึ้น ไม่ว่าจะเป็นเรื่องความถนัด ความสนใจ บุคลิกภาพ เพื่อให้ความกระจ่างในข้อมูลทางอาชีพ และแนวโน้มทางอาชีพอื่น ๆ อันจะเป็นแนวทางที่ผู้รับบริการใช้เป็นข้อมูลในการตัดสินใจเลือกอาชีพต่อไป

แนวคิดทฤษฎีที่ใช้ในการให้คำปรึกษาด้านอาชีพ

หากกล่าวถึงทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการให้คำปรึกษาทางอาชีพนั้น มีแนวคิดทฤษฎีอธิบายไว้ที่หลากหลาย ดังเช่น การเลือกอาชีพในทางจิตวิทยามีแนวคิด ทฤษฎีที่สำคัญมากมาย ซึ่งหนึ่งในแนวคิดทฤษฎีที่ได้รับความนิยมคือทฤษฎีการเลือกอาชีพของ John L. Holland (1985) อ้างถึงใน (ปิยะนันท์ คงไฟ, 2561) เป็นนักจิตวิทยาแห่งมหาวิทยาลัยจอห์นฮอปกิน ได้สร้างทฤษฎีการเลือกอาชีพ แบบสำรวจความสนใจในอาชีพ และแบบสำรวจบุคลิกภาพของ ตนเองเพื่อช่วยในการตัดสินใจเลือกอาชีพ โดยได้ตั้งข้อสมมติฐานไว้ดังนี้ คือ 1) การเลือกอาชีพของบุคคลนั้นเป็นการแสดงออกถึงบุคลิกภาพของบุคคล ความสนใจในอาชีพแสดงให้เห็นถึงบุคลิกภาพในการทำงาน การใช้กิจกรรมยามว่างและงานอดิเรก 2) การสำรวจความสนใจในอาชีพถือว่าเป็นการสำรวจบุคลิกภาพของมนุษย์ 3) ถ้าบุคคลเลือกประกอบอาชีพอย่างใดอย่างหนึ่งอันเนื่องมาจากบุคลิกภาพของเขาแล้วก็จะดึงดูดความสนใจของคนที่มีบุคลิกภาพคล้ายกันหรือมีลักษณะใกล้เคียงกัน 4) บุคคลจะมีความสนใจต่ออาชีพอยู่สองสามอาชีพซึ่งจะมีความสำคัญต่อการเลือกประกอบอาชีพมาก 5) ความพึงพอใจ ความมั่นคงและความประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพนั้นขึ้นกับความสอดคล้องระหว่างบุคลิกภาพของบุคคลและสภาพแวดล้อมของงาน โดยทฤษฎีการเลือกอาชีพของ John L. Holland เป็นผลจากการสังเกตของบุคคลหรือ ของคนอื่น ๆ ที่มีความเกี่ยวกับความสนใจ ลักษณะและพฤติกรรมของบุคคล ซึ่งได้วิเคราะห์ บุคลิกภาพและความสนใจของบุคคลออกเป็น 6 ประเภท คือด้านจักรกล ด้านวิทยาศาสตร์ ด้าน บริการสังคม ด้านสารบรรณ ด้านธุรกิจและด้านศิลปะ

ทฤษฎีลักษณะบุคคลและองค์ประกอบ (Trait and Factor Theory) ซึ่งพัฒนาจากแนวคิดของ E.G. Williamson ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1939 มีเป้าหมายที่จะเอื้ออำนวยให้ผู้รับบริการมีพัฒนาการที่เป็นเลิศในทุกด้าน ทุกช่วงชีวิต และทุกสภาพแวดล้อม โดยช่วยให้ผู้รับบริการเกิดการเรียนรู้ซึ่งจะนำไปสู่การค้นพบตนเองและเข้าใจตนเองอย่างถูกต้อง ให้ผู้รับบริการ ตระหนักถึงลักษณะ (Traits) และองค์ประกอบต่าง ๆ (Factors) ของตนเอง รู้จักแสวงหาข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ ทั้งข้อมูลการศึกษา อาชีพ ส่วนตัวหรือสังคม เรียนรู้กระบวนการตัดสินใจแก้ปัญหา หรือวางแผนอนาคตอย่างเป็นระบบ เรียนรู้ทักษะในการตัดสินใจ ตลอดจนสามารถใช้ศักยภาพของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

นอกจากนี้ ทฤษฎีพัฒนาการทางอาชีพของซูเปอร์ (Super's Theory of Vocational Development) อธิบายได้ว่า รูปแบบพัฒนาการทางอาชีพของบุคคลมีความต่อเนื่องตลอดชีวิต สามารถจำแนกออกเป็น 5 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นการเจริญเติบโต อายุตั้งแต่แรกเกิด-14 ปี 2) ขั้นการสำรวจ อายุ 15-24 ปี 3) ขั้นการสร้างหลักฐาน อายุ 25-44 ปี 4) ขั้นการธำรงรักษาไว้ อายุ 45-64 ปี และ 5) ขั้นการเสื่อมถอย อายุ 65 ปี ขึ้นไป นอกจากนี้ ซูเปอร์ ได้เสนอแนวคิดที่มีประโยชน์เกี่ยวกับพัฒนาการทางอาชีพ เรื่องวุฒิภาวะทางอาชีพ ซึ่งเป็น ความพร้อมหรือความสามารถของบุคคลในการสำรวจแยกแยะทางเลือกของอาชีพ โดยที่ การเสริมสร้างวุฒิภาวะทางอาชีพ จะประกอบด้วยความสามารถในการตัดสินใจ การสำรวจอาชีพ การวางแผนอาชีพ ความเข้าใจในโลกของงานและลักษณะเฉพาะตัวของแต่ละอาชีพ ซึ่งการที่ บุคคลจะประสบความสำเร็จในพัฒนาการทางอาชีพ 5 ขั้นตอน หรือการเปลี่ยนผ่านจากขั้นหนึ่ง สู่อีกขั้นหนึ่งอย่างประสบความสำเร็จนั้น ขึ้นอยู่กับวุฒิภาวะทางอาชีพของแต่ละบุคคล ซูเปอร์ได้ อธิบายอีกว่าวุฒิภาวะทางอาชีพมีความสำคัญต่อการ

ตัดสินใจเลือกอาชีพ ดังนั้น การพัฒนาบุคลิกภาพทางอาชีพจึงมีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเลือกอาชีพของบุคคล (นิรนาท แสนสา, 2557)

ทฤษฎีดังกล่าวข้างต้นถือเป็นทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการปรึกษาทางอาชีพ ที่อธิบายถึงพัฒนาการทางอาชีพของบุคคล การตัดสินใจเลือกอาชีพที่เหมาะสมกับบุคลิกภาพ โดยช่วยให้ผู้รับบริการเกิดการเรียนรู้ซึ่งจะนำไปสู่การค้นพบตนเองและเข้าใจตนเองอย่างถูกต้อง ตลอดจนสามารถใช้ศักยภาพของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่ทั้งนี้ก็ยังมีส่วนสังเกตว่าการให้การปรึกษาทางอาชีพ (Career counseling) เป็นกระบวนการที่เน้นการให้การปรึกษาเพื่อช่วยเหลือบุคคลให้พัฒนาเข้าสู่อาชีพที่เหมาะสมกับบุคลิกภาพ ความสามารถ ค่านิยม ศักยภาพของตนเอง แต่ก็พบว่าถึงแม้ผู้รับบริการจะมาด้วยปัญหาทางอาชีพ แต่ก็มักมีปัญหาส่วนตัวเข้ามาแทรกแซงหรือร่วมด้วยเสมอ ฉะนั้นการให้การปรึกษาทางอาชีพจึงไม่ควรแยกออกจากจิตวิทยาการปรึกษาส่วนตัว ควรดำเนินการควบคู่กันไป และควรมีการให้ความสำคัญกับการให้คำปรึกษาที่เน้นจุดแข็งหรือสิ่งที่ทำได้ดีที่สามารถนำพาผู้รับคำปรึกษา ให้ค้นหาทรัพยากรของตน สามารถนำเอาทักษะหรือความสามารถที่มีมาใช้แก้ไขปัญหาและพัฒนาตนเองได้

แนวคิดการให้คำปรึกษาแบบใช้ความเข้มแข็งเป็นฐาน (Strength-based counseling)

แนวคิดทฤษฎีในการให้คำปรึกษาแบบใช้ความเข้มแข็งเป็นฐาน มีการอธิบายว่าแนวคิดการใช้มุมมองด้านบวกหรือความเข้มแข็งของบุคคล เป็นส่วนประกอบในการบำบัดนั้นมีมานาน โดยผู้ที่ถือว่าเป็นบิดาของจิตวิทยาความเข้มแข็งทางใจ ได้แก่ โดนัลด์ คลิฟตัน (Donald Clifton: 1924-2023 Father of Strengths Psychology) นักจิตวิทยาแห่งมหาวิทยาลัย เนบราสกา ผู้ที่มีผลงานมุ่งเน้นประเด็น ความเข้มแข็งของมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นการค้นหาคำความเข้มแข็ง และการเสริมสร้าง ความเข้มแข็งทางใจ (the study of success , Buckingham & Clifton, 2001) หรือแม้แต่อับราฮัม มาสโลว์ ก็ได้มีการกล่าวถึงแนวคิดจิตวิทยาเชิงบวก (Abraham Maslow ;Motivation and Personality (1954), the last chapter of which was titled “Toward a Positive Psychology ส่วนในยุคปัจจุบัน ผู้ที่มีอิทธิพลและมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในวิวัฒนาการแนวคิดทฤษฎีของจิตวิทยาเชิงบวก และมีการนำมาใช้ส่งเสริมสุขภาพจิตและการบำบัดรักษา ได้แก่ มาร์ติน เซลิคแมน โดยผลงานสำคัญคือ Learned helplessness และ Optimism ซึ่งแสดงถึง ข้อค้นพบที่ว่า การมองโลกในแง่ร้ายนำมาซึ่งความท้อแท้ สิ้นหวัง ต่างจากการมองโลกในด้านบวกซึ่งนำมาด้วยความหวังและพลังใจ และถึงแม้เขาเหล่านั้นได้เผชิญกับปัญหาและความทุกข์ยาก เขาก็ยังมีโอกาสที่จะเอาชนะ และผ่านพ้นไปได้ หรือในอีกนัยหนึ่งคือ เขาได้นำเสนอความสำคัญของวิธีคิด การมองโลก ซึ่งนำไปสู่พลังใจและความสามารถในการปรับตัว ที่สำคัญเขายัง พบว่าการศึกษาในวัยเด็กสามารถบ่มเพาะความสามารถต่างๆ เหล่านี้ได้ และแน่นอน ว่าผลลัพธ์ที่ตามมาคือการมีความเข้มแข็งทางใจ พลังใจ ลดปัญหาซึมเศร้า การฆ่าตัวตายโดยเฉพาะในเยาวชน (Seligman 1998, 1999)

ในประเทศไทยนั้น โปรแกรม Strength Based Counseling (SBC) พัฒนาขึ้นโดยนายแพทย์ เทอดศักดิ์ เดชคง ในปี พ.ศ. 2566 ตามแนวคิดของ Grotberg (2003) ซึ่งมองว่าความเข้มแข็งทางใจไม่ใช่สิ่งตายตัว แต่สามารถเรียนรู้และพัฒนาได้ เพื่อที่จะใช้ฝ่าฟันปัญหาและสามารถนำชีวิตให้ประสบความสำเร็จ ประกอบด้วยองค์ประกอบภายใน ได้แก่ ปัจจัยด้านบุคคล (I am) และด้านความสามารถ (I can) และองค์ประกอบภายนอก คือ สัมพันธภาพที่เกื้อหนุน (I have) กลุ่มเป้าหมายในการอบรมคือสหวิชาชีพ ได้แก่ แพทย์ พยาบาล นักวิชาการสาธารณสุข นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ และผู้ทำหน้าที่ให้คำปรึกษา เช่น ครู ที่ปรึกษา เป็นหลักสูตรฝึกอบรมกระบวนการและการฝึกทักษะการให้ SBC ใช้เวลา 6 ชั่วโมง ประกอบด้วย 4 แผนการเรียนรู้ มีหลักสำคัญ ได้แก่ การสร้างความร่วมมือ การค้นหาความเข้มแข็ง การสร้างความหวัง และ

การมุ่งเน้นหาทางเลือกและทางออกโดยใช้ศักยภาพหรือความเข้มแข็งของตนเองเป็นฐาน การให้คำปรึกษาเป็นแบบรายบุคคลและมีทิศทาง (directive counseling) ใช้เวลา 15 - 20 นาทีต่อครั้ง จำนวน 2 - 4 ครั้งตามสภาพปัญหา หลังให้บริการแต่ละครั้งมีการประเมินภาวะสุขภาพจิต โดยมีการนัดหมายครั้งถัดไปภายใน 1 - 2 สัปดาห์หากยังมีความเสี่ยงระดับต่ำถึงปานกลางและยังไม่มีแนวทางจัดการปัญหาที่ชัดเจนยุติบริการหากไม่พบความเสี่ยง/เสี่ยงต่ำและมีวิธีจัดการปัญหา หรือส่งต่อจิตแพทย์เมื่อพบความเสี่ยงสูง วิธีการให้ความช่วยเหลือรูปแบบนี้ถูกประยุกต์ใช้ในหลายกลุ่มเป้าหมายและหลายสภาพปัญหา บางครั้งจึงถูกเรียกรวมว่าวิธีการ ที่เน้นความเข้มแข็ง (Strength Based Intervention) ซึ่งอาจมีทั้งการให้ คำปรึกษา การให้ความช่วยเหลือ และการบำบัด วิธีการให้ความช่วยเหลือ แบบใช้ความเข้มแข็งมีรากฐานมาจากการให้คำปรึกษาและงานให้ ความช่วยเหลือ เช่น งานสุขภาพจิต งานสังคมสงเคราะห์ งานแก้ไขฟื้นฟู ผู้เผชิญปัญหาและภาวะวิกฤติ โดยเฉพาะการมีมุมมองว่าผู้รับคำปรึกษา มีประสบการณ์ทักษะและสามารถฟื้นตัวได้จากภาวะปัญหา

แนวทางที่เน้นความเข้มแข็งช่วยให้ผู้คนมองเห็นตนเองได้ดีที่สุดสามารถ มองเห็นคุณค่าตนเองจากนั้นจะช่วยให้บุคคลสามารถใช้คุณค่าเหล่านั้นขับเคลื่อนไปข้างหน้า และใช้ประโยชน์จากจุดแข็งของตนให้เป็นประโยชน์มากกว่าจะมุ่งเน้นไปที่การแก้ไขลักษณะเชิงลบ โดย Georg Rapp, Saleebey และ Sullivan (2006) ได้เสนอมาตรฐาน 6 ประการ สำหรับการกำหนด แนวทางการให้คำปรึกษาแบบใช้ความเข้มแข็ง ดังนี้

- 1.การมีเป้าหมายที่ชัดเจน โดยเป้าหมายนั้นถูกระบุโดยผู้รับคำปรึกษา
- 2.การประเมินความเข้มแข็งและจุดแข็งในด้านต่าง ๆ
- 3.การมองหาทรัพยากรรอบตัว เช่น บริบท บุคคลต่างๆ ซึ่งสามารถ เป็นตัวช่วยที่สำคัญ
- 4.การปรับกลยุทธ์และวิธีการไปตามสถานการณ์และบริบท โดยมีหลักพื้นฐาน คือ มีการกำหนดเป้าหมาย การค้นหาจุดแข็งและทรัพยากรก่อนการวางแผน ใช้จุดแข็งและทรัพยากรที่มีอยู่มาใช้แก้ไขปัญห
- 5.การค้นหาและใช้สัมพันธ์ภาพมาสนับสนุนกำลังใจและการแก้ไขปัญหา การค้นหาและให้คุณค่ากับทางเลือกที่มีความหมาย

การให้คำปรึกษาแบบใช้ความเข้มแข็งเป็นฐาน (Strength Based Counseling ; SBC) จึงเป็นการสื่อสารสองทางระหว่างผู้ให้คำปรึกษาและผู้รับคำปรึกษาโดยอาศัย สัมพันธภาพและทักษะในการค้นหาความเข้มแข็งเพื่อประยุกต์ใช้ในการแก้ไขปัญหอย่างเหมาะสม

การให้คำปรึกษาเด็กและเยาวชนกระทำผิดเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนคืนสู่สังคม

การเตรียมความพร้อมเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดก่อนคืนสู่สังคม เป็นกระบวนการสำคัญที่ต้องอาศัยการฟื้นฟูทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม เพื่อให้พวกเขาสามารถกลับมาดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีคุณภาพและลดโอกาสการกระทำผิดซ้ำ หนึ่งในวิธีการที่มีประสิทธิภาพในการเตรียมความพร้อมเด็กและเยาวชนก่อนคืนสู่สังคมคือการให้คำปรึกษา โดยการให้คำปรึกษาที่เหมาะสมไม่เพียงแต่ช่วยเสริมสร้างทักษะชีวิตและทัศนคติเชิงบวก แต่ยังสามารถช่วยในการพัฒนาความรับผิดชอบและการวางแผนชีวิตในอนาคตได้ (ธวัชชัย สุขสะอาด, 2563) การให้คำปรึกษาเด็กและเยาวชนกระทำผิด จึงเป็นกระบวนการสำคัญที่ช่วยเตรียมความพร้อมให้พวกเขาสามารถคืนสู่สังคมได้อย่างมีคุณภาพ การให้คำปรึกษาที่เหมาะสมช่วยเสริมสร้างทักษะชีวิต ทัศนคติที่ดี และความรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการลดโอกาสการกระทำผิดซ้ำ หากมีการดำเนินโครงการที่สอดคล้องกับความต้องการของเยาวชน และการสนับสนุนจากชุมชนอย่างต่อเนื่อง จะช่วยให้กระบวนการคืนสู่สังคมมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยมีงานวิจัยหลายชิ้นที่ศึกษาแนวทางและรูปแบบการให้คำปรึกษาเด็กและเยาวชนกระทำผิด อาทิ

การให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม การให้คำปรึกษาแบบกลุ่มเป็นวิธีที่มีประสิทธิภาพในการช่วยให้เด็กและเยาวชนที่กระทำผิดสามารถแบ่งปันประสบการณ์และเรียนรู้จากกันและกัน งานวิจัยของ Wilson & Harris (2019) ระบุว่า การให้คำปรึกษาแบบกลุ่มช่วยส่งเสริมการพัฒนาทักษะทางสังคมและการสร้างความเชื่อมั่นในตนเอง การสนับสนุนจากเพื่อนในกลุ่มยังช่วยให้เยาวชนมีความมั่นใจในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตนเองและตระหนักถึงคุณค่าของตนเอง

การให้คำปรึกษาเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิต การให้คำปรึกษาเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตช่วยให้เด็กและเยาวชนกระทำผิดสามารถพัฒนาทักษะที่จำเป็นในการดำรงชีวิตในสังคม เช่น การบริหารจัดการเวลา การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ และการแก้ไขปัญหา งานวิจัยของ พวงเพชร วงศ์แก้ว (2562) พบว่าการเสริมสร้างทักษะชีวิตผ่านการให้คำปรึกษาช่วยลดโอกาสการกระทำผิดซ้ำ และช่วยให้เยาวชนสามารถปรับตัวในสังคมได้ดีขึ้น

การให้คำปรึกษาโดยใช้หลักการบำบัดแบบเผชิญความจริง การบำบัดแบบเผชิญความจริง (Reality Therapy) เป็นวิธีการให้คำปรึกษาที่เน้นการช่วยให้เยาวชนตระหนักถึงความผิดพลาดของตนเองและพัฒนาความรับผิดชอบต่อการกระทำของตน งานวิจัยโดย Harris & White (2022) ชี้ให้เห็นว่าการบำบัดดังกล่าวช่วยลดพฤติกรรมเสี่ยงและส่งเสริมความพร้อมในการปรับตัวหลังคืนสู่สังคม

การสร้างเครือข่ายสนับสนุนในชุมชน

การมีเครือข่ายสนับสนุนในชุมชนเป็นอีกปัจจัยสำคัญในการช่วยให้เด็กและเยาวชนสามารถปรับตัวเข้าสู่สังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ งานวิจัยของ ธวัชชัย สุขสะอาด (2563) พบว่าเด็กและเยาวชนที่ได้รับการสนับสนุนจากชุมชนและครอบครัวมีแนวโน้มที่จะสามารถดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างยั่งยืนมากขึ้น

การเตรียมความพร้อมทางอาชีพของเด็กและเยาวชนกระทำผิดก่อนคืนสู่สังคม

การเตรียมความพร้อมทางอาชีพของเด็กและเยาวชนกระทำผิดก่อนคืนสู่สังคมในประเทศไทย ถือเป็นกระบวนการสำคัญที่ช่วยลดโอกาสการกระทำผิดซ้ำ (Recidivism) และส่งเสริมการคืนสู่สังคมอย่างมีประสิทธิภาพ กระบวนการดังกล่าวดำเนินการภายใต้การดูแลของ กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน รวมถึงหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง โดยมุ่งเน้นการพัฒนา ทักษะทางอาชีพ (Vocational Skills) และการสร้างทัศนคติที่ดีต่อการทำงาน เพื่อให้เด็กและเยาวชนสามารถปรับตัวเข้าสู่สังคมได้อย่างยั่งยืน

จากงานวิจัยจำนวนมากได้กล่าวถึงความสำคัญและปัจจัยด้านการมีอาชีพที่มั่นคงและมีรายได้เพื่อเลี้ยงชีพ กับการป้องกันการกระทำผิดซ้ำ ทั้งนี้เพราะผู้กระทำผิดที่ปล่อยจากสถานควบคุมมักประสบปัญหาข้อจำกัดของโอกาสในการจ้างงาน โดยเฉพาะงานในพื้นที่ภูมิลำเนาของผู้กระทำผิด ซึ่งเป็นปัจจัยของการกลับคืนสู่สังคมโดยไม่กระทำผิดซ้ำ (Kevin Schnepel, 2017) ทั้งนี้เนื่องจากสาเหตุหลายประการ ประการแรกคือผู้ประกอบการขาดความเชื่อมั่นด้านความสามารถในการประกอบอาชีพของผู้กระทำผิด ประการที่สองคือลักษณะของอาชีพ ไม่ใช่อาชีพที่มีคุณภาพเพียงพอที่จะทำให้ผู้กระทำผิดเหล่านั้นสามารถเลี้ยงตนเองได้อย่างยั่งยืน และการไม่สามารถประกอบอาชีพในเขตภูมิลำเนา ทำให้ผู้กระทำผิดไม่รู้สึกว่าตนเองกลับคืนสู่สังคม ได้รับการยอมรับจากแหล่งชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่ได้อย่างแท้จริง ดังนั้นแนวทางแก้ไขปัญหามีประสิทธิภาพคือ ผู้ต้องขังที่รับการบำบัดแก้ไขครบตามโปรแกรมและมีความประพฤติที่ดีควรได้รับใบรับรองเพื่อเพิ่มโอกาสในการจ้างงาน และการออกแบบโปรแกรมติดตามภายหลังปล่อยควรให้ความสำคัญกับอาชีพที่มีคุณภาพ โดยเน้นอาชีพในพื้นที่ภูมิลำเนาของผู้กระทำผิด (วิทยาลัยผู้ประกอบการ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย, 2565)

ความต้องการทางด้านอาชีพของเด็กและเยาวชนกระทำผิด

จากการศึกษาพบว่าเด็กและเยาวชนมีความต้องการในอาชีพแบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือการประกอบอาชีพที่เป็นไปตามบรรทัดฐานของสังคมเดิม เช่น ทหาร ทนายความ เด็กและเยาวชนจึงควรได้รับการจัดการศึกษาที่เอื้อให้เรียนรู้ในวิชาชีพที่ต้องการ ซึ่งในความเป็นจริงแล้วกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนได้ดำเนินการอยู่แล้ว ส่วนตามความต้องการเด็ก และเยาวชนจะต้องการประกอบธุรกิจส่วนตัว หน่วยงานได้รองรับการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบของหลักสูตรช่าง ซึ่งมีอยู่จำนวนมาก แต่เป็นที่น่าสังเกตว่าเด็กและเยาวชนมีความต้องการเป็นนักกีฬาอาชีพ หน่วยงานยังไม่สามารถรองรับได้เท่าที่ควร อย่างไรก็ตามเด็กและเยาวชนเหล่านี้มีปัญหาเรื่องทักษะชีวิต แต่หลักสูตรที่รองรับทักษะชีวิต ในสถานพินิจ คุ้มครองเด็กและเยาวชนยังมีจำนวนน้อย แม้ว่าในหน่วยงานจะมีนักสังคมสงเคราะห์ และนักจิตวิทยา ที่เข้าใจและพร้อมจะให้การช่วยเหลือเด็กและเยาวชนก็ตาม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจิรศักดิ์ จันทร์ศรี (2555) ในการศึกษาการพัฒนาหลักสูตร ซึ่งหลักสูตรของศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน ส่วนใหญ่เป็นหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับช่างต่าง ๆ เช่น ช่างไฟฟ้า ช่างเชื่อม ช่างไม้ ช่างปูน ช่างยนต์ ช่างทำสักรีดยนต์ และช่างกลโรงงาน มีบางส่วนที่เป็นเรื่องของประกอบอาหารและเครื่องดื่ม ดนตรีศิลปะ แต่ยังมีสัดส่วนของการฝึกทักษะชีวิตในจำนวนที่น้อย

การเตรียมความพร้อมและการประเมินความต้องการทางด้านอาชีพของเด็กและเยาวชนกระทำผิดเป็นกระบวนการสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างความมั่นใจ ลดโอกาสการกระทำผิดซ้ำ หากเด็กและเยาวชนได้รับการฝึกอบรมและการให้คำปรึกษาด้านอาชีพ จะช่วยให้พวกเขาเห็นคุณค่าในตนเองและมีเป้าหมายในการดำเนินชีวิต การมีงานทำที่มั่นคงช่วยลดแรงกดดันทางเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นปัจจัยเสี่ยงที่ทำให้เกิดการกระทำผิดซ้ำ (Littman-Ovadia et al., 2017) และการเตรียมความพร้อมด้านอาชีพช่วยให้เด็กและเยาวชนมีทักษะที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน ซึ่งช่วยให้พวกเขามีโอกาสในการหางานทำและสามารถปรับตัวเข้าสู่สังคมได้ดีขึ้น การมีอาชีพที่มั่นคงช่วยลดความเสี่ยงในการถูกตีตราจากสังคม และส่งเสริมการคืนสู่สังคมอย่างมีคุณภาพ (ธวัชชัย สุขสะอาด, 2563)

การนำแนวทางการให้คำปรึกษาด้านอาชีพที่เน้นจุดแข็ง เพื่อเตรียมความพร้อมเข้าสู่อาชีพของเด็กและเยาวชนกระทำผิดก่อนคืนสู่สังคม

การให้คำปรึกษาด้านอาชีพที่เน้นจุดแข็ง (Strengths-based career counseling :SBCC) นั้นจากการศึกษาพบว่า ในประเทศไทยยังมีข้อมูลไม่มากนัก โดยทั่วไปมักนำไปใช้กับผู้ที่ปัญหาสุขภาพจิตเป็นส่วนใหญ่ โดยกรมสุขภาพจิตได้จัดทำหนังสือเผยแพร่องค์ความรู้ แนวทางการให้คำปรึกษาแบบใช้ความเข้มแข็งเป็นฐาน (Strength Based Counseling) สำหรับกลุ่มเสี่ยงปัญหาสุขภาพจิต และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในหลายกลุ่มเป้าหมาย เช่น กลุ่มเยาวชน กลุ่มวัยทำงาน รวมทั้งกลุ่มผู้สูงอายุและผู้ดูแล เป็นต้น โดยการศึกษาพบว่า Littman-Ovadia et al. (2014) ได้พัฒนารูปแบบนวัตกรรมการปรึกษาด้านอาชีพบนพื้นฐานของจุดแข็ง (Strengths-based career counseling:SBCC) โดยผู้เข้าร่วมการวิจัยคือ กลุ่มผู้ว่างงานอายุ 24-52 ปีที่ติดต่อศูนย์การจ้างงานในประเทศอิสราเอล จากการวิจัยพบว่า หลังจากเข้าร่วม SBCC จำนวน 4 ครั้งผู้เข้าร่วมการวิจัยมีความนับถือตนเอง(Self-esteem) และมีการใช้คุณลักษณะที่เป็นจุดแข็งในชีวิตประจำวันเพิ่มขึ้น ในการติดตามผลหลังจากได้เข้าร่วม SBCC เป็นเวลา 3 เดือนพบว่า กลุ่มทดลอง(80.6%) มีอัตราการได้รับการจ้างงานสูงกว่ากลุ่มควบคุม(60.0%) นอกจากนี้ยังพบงานของ Owens et al. (2016) ที่ใช้จุดแข็งเป็นเครื่องมือในการให้คำปรึกษาด้านอาชีพ โดยศึกษากับนักศึกษาอเมริกันระดับระดับปริญญาตรีซึ่งมีอายุเฉลี่ยที่ 18.7 ปี ผลวิจัยพบว่า การปรึกษาด้านอาชีพบนพื้นฐานของจุดแข็งช่วยส่งเสริมให้นักศึกษามีความเชื่อมั่นในการตัดสินใจทางอาชีพ (Career decision self-efficacy) และได้รับผลลัพธ์การสำรวจอาชีพในด้าน

ต่างๆ ที่ดี ซึ่งรวมถึง ความถี่ในการสำรวจ จำนวนข้อมูลที่ค้นหาได้ และความพึงพอใจในข้อมูลที่หาได้ในระดับที่สูงขึ้น เป็นต้น จากผลการวิจัยทั้งสองจะเห็นได้ว่าการปรึกษาด้านอาชีพบนพื้นฐานจุดแข็งได้ถูกนำมาใช้เพื่อช่วยเหลือให้บุคคลมีโอกาสดำเนินการจ้างงานมากขึ้นไม่เพียงเท่านั้น ประโยชน์ของการปรึกษาด้านอาชีพบนพื้นฐานจุดแข็งที่ส่งผลต่อการทำงานในด้านอื่นๆ เช่น ผลการปฏิบัติงาน ความนับถือตนเอง(Self-esteem) ความเชื่อมั่นในตนเอง เป็นต้น

ดังนั้น การเตรียมความพร้อมเด็กและเยาวชนกระทำผิวก่อนค้นสู่สังคม จึงถือเป็นกระบวนการสำคัญที่ต้องอาศัยการฟื้นฟูและเสริมสร้างทักษะที่จำเป็นในการดำรงชีวิตในสังคม โดยหนึ่งในแนวทางการให้ความช่วยเหลือที่มีประสิทธิภาพคือ การให้คำปรึกษาด้านอาชีพที่เน้นจุดแข็ง (Strengths-Based Career Counseling: SBCC) แนวทางนี้มุ่งเน้นให้ผู้เข้าร่วมตระหนักถึงจุดแข็งและศักยภาพของตนเอง เพื่อเสริมสร้างความมั่นใจและเพิ่มโอกาสในการตั้งเป้าหมายในชีวิต รวมถึงการประสบความสำเร็จในอาชีพ (Littman-Ovadia et al., 2013)

แนวคิดและกระบวนการของการให้คำปรึกษาอาชีพที่เน้นจุดแข็ง (SBCC) เป็นกระบวนการที่เน้นการค้นหาและพัฒนาจุดแข็งของบุคคล โดยเชื่อว่าทุกคนมีจุดแข็งเฉพาะตัวที่สามารถนำมาใช้ในการพัฒนาอาชีพและชีวิตส่วนตัวได้ กระบวนการ SBCC ประกอบด้วย 4 ขั้นตอนสำคัญ (Littman-Ovadia et al., 2013) คือ

1. **การระบุจุดแข็งของผู้เข้าร่วม (Identifying Participants' Strengths)** ในขั้นตอนนี้ ผู้ให้คำปรึกษาจะช่วยผู้เข้าร่วมระบุจุดแข็งของตนเองผ่านแบบประเมินหรือการสนทนา เพื่อค้นหาคุณลักษณะที่โดดเด่นและเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละคน

2. **การสร้างเป้าหมายในชีวิตโดยใช้จุดแข็ง (Setting Life Goals Based on Strengths)** เมื่อระบุจุดแข็งได้แล้ว ผู้ให้คำปรึกษาจะช่วยผู้เข้าร่วมกำหนดเป้าหมายในชีวิตและอาชีพที่สอดคล้องกับจุดแข็งเหล่านั้น เพื่อให้ผู้เข้าร่วมมีแรงจูงใจในการพัฒนาตนเอง

3. **การฝึกฝนการใช้จุดแข็งในชีวิตประจำวัน (Practicing the Use of Strengths in Daily Life)** ขั้นตอนนี้เน้นการฝึกฝนและนำจุดแข็งที่ค้นพบมาใช้ในชีวิตประจำวันและการทำงาน เพื่อเสริมสร้างความมั่นใจและความสามารถในการเผชิญกับอุปสรรคต่างๆ

4. **การเฉลิมฉลองความสำเร็จและการวางแผนพัฒนาต่อไป (Celebrating Achievements and Planning for Future Development)** ผู้ให้คำปรึกษานับสนุนให้ผู้เข้าร่วมตระหนักถึงความสำเร็จที่เกิดจากการนำจุดแข็งของตนไปใช้ในชีวิตประจำวันหรือการทำงาน โดยเน้นการยอมรับและชื่นชมความก้าวหน้าที่เกิดขึ้น พร้อมทั้งวางแผนการพัฒนาตนเองในอนาคตอย่างต่อเนื่อง เพื่อส่งเสริมความก้าวหน้าและความยั่งยืนในชีวิตส่วนตัวและอาชีพ

ประโยชน์ของการให้คำปรึกษาด้านอาชีพที่เน้นจุดแข็งในบริบทของเด็กและเยาวชนกระทำผิวก่อนค้นสู่สังคม

งานวิจัยโดย Littman-Ovadia et al. (2013) พบว่า การให้คำปรึกษาแบบ SBCC ช่วยเพิ่มความพึงพอใจในชีวิตและความมั่นใจในตนเองของผู้เข้าร่วม นอกจากนี้ยังช่วยลดความเครียดและส่งเสริมการตั้งเป้าหมายในชีวิตที่ชัดเจน ผลการวิจัยยังชี้ให้เห็นว่า ผู้ที่ได้รับคำปรึกษาแบบ SBCC มีโอกาสประสบความสำเร็จในการหางานและการพัฒนาตนเองมากกว่าผู้ที่ได้รับคำปรึกษาแบบทั่วไป โดยในบริบทของเด็กและเยาวชนกระทำผิวก่อนค้นสู่สังคม การใช้แนวทาง SBCC สามารถช่วยเสริมสร้างความมั่นใจในตนเอง ลดความรู้สึกตีตราจากสังคม และเพิ่มโอกาสในการกลับคืนสู่สังคมได้อย่างมีคุณภาพ (Littman-Ovadia et al., 2013)

ดังนั้น ในกระบวนการยุติธรรมเด็กและเยาวชนประเทศไทย การนำแนวทางการให้คำปรึกษาที่เน้นจุดแข็งสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในโครงการฟื้นฟูเด็กและเยาวชนกระทำผิวก่อนค้นสู่สังคมต่างๆ ได้ เช่น โครงการฝึกอบรม

ทักษะชีวิตการแนะแนวอาชีพในสถานพินิจ โครงการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยเด็กและเยาวชน ฯลฯ โดยการให้คำปรึกษาที่เน้นจุดแข็ง สามารถช่วยให้เด็กและเยาวชนได้เรียนรู้และตระหนักถึงคุณค่าของตนเอง สามารถตั้งเป้าหมายในชีวิตที่ชัดเจนมากขึ้น ซึ่งจะช่วยลดโอกาสการกระทำผิดซ้ำ และเพิ่มโอกาสในการประสบความสำเร็จในชีวิตในแบบฉบับของตนเอง ทั้งอาชีพการงานและชีวิตส่วนตัว หลังจากสิ้นสุดสังคม

สรุป

การนำแนวทางการให้คำปรึกษาที่เน้นจุดแข็งมาใช้ในการให้คำปรึกษาทางอาชีพกับกลุ่มเป้าหมายต่างๆ ไม่จะเป็น นักเรียน นักศึกษา คนทำงาน ผู้สูงอายุ จะช่วยให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นในการให้คำปรึกษา เนื่องจากผู้ที่มาขอรับการปรึกษาส่วนใหญ่ไม่ได้มีปัญหาเพียงอย่างเดียว หากมีการนำแนวทางการกระบวนการให้คำปรึกษาที่เน้นจุดแข็งเป็นฐานในการเปลี่ยนแปลง โดยผลลัพธ์พบว่าจะสามารถช่วยให้ผู้รับคำปรึกษามีสุขภาพจิตที่ดีขึ้นแล้ว การให้คำปรึกษาจะเน้นการสนทนาในประเด็นจุดแข็ง ความสำเร็จการใช้ความสามารถและทรัพยากรที่มีอยู่เป็นหลัก ช่วยสร้างบรรยากาศแห่งความร่วมมือ สร้างแรงจูงใจ สร้างกำลังใจในการเดินหน้าแก้ไขปัญหา และพัฒนาตนเองได้อย่างเหมาะสม ดังนั้น การให้คำปรึกษาด้านอาชีพที่เน้นจุดแข็ง จึงเป็นแนวทางหนึ่งที่มีประสิทธิภาพในการช่วยให้เด็กและเยาวชนกระทำผิดสามารถปรับตัวและคืนสู่สังคมได้อย่างมีคุณภาพ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาจุดแข็งที่มีอยู่ในตัวบุคคล เพื่อเสริมสร้างความมั่นใจและความพร้อมในการเผชิญกับอุปสรรคต่าง ๆ การประยุกต์ใช้แนวทางนี้ในบริบทของประเทศไทยจะช่วยลดโอกาสการกระทำผิดซ้ำ และเพิ่มโอกาสในการพัฒนาชีวิตและอาชีพของเด็กและเยาวชนเหล่านี้ให้อยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุขและมีคุณภาพชีวิตที่ดีได้

ข้อเสนอแนะและแนวทางการพัฒนา

เพื่อส่งเสริมการพัฒนาแนวทางการให้คำปรึกษาเด็กและเยาวชนอย่างมีประสิทธิภาพ ควรดำเนินการจัดหลักสูตรฝึกอบรมด้านการให้คำปรึกษาโดยเน้นจุดแข็ง (Strength-based Approach) ให้แก่ครู ครูแนะแนว บุคลากรทางการศึกษา นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ ตลอดจนบุคลากรจากภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการแนะแนวอาชีพและการดูแลเด็กและเยาวชนในทุกกลุ่ม รวมถึงเยาวชนและครอบครัวที่อยู่ในกระบวนการยุติธรรม ทั้งนี้ เพื่อให้สามารถประยุกต์ใช้แนวทางการให้คำปรึกษาที่เน้นจุดแข็งได้อย่างเป็นรูปธรรมและครอบคลุมทั้งด้านการแนะแนวอาชีพและการฟื้นฟูศักยภาพของเด็กและเยาวชนในทุกบริบทอย่างเหมาะสม

บรรณานุกรม

- กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน. (2566). *รายงานสถิติคดีประจำปี 2566*. นนทบุรี: กองยุทธศาสตร์และแผนงาน กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน.
- กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน. (2567). *การวิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนในมิติของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนและศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน ปีงบประมาณ 2566*. นนทบุรี: สถาบันวิจัยและพัฒนา กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน.
- จิรศักดิ์ จันทรศรี.(2555). *การพัฒนาหลักสูตรเรื่องการวางแผนชีวิตตนเองสำหรับวัยรุ่นในสถานสงเคราะห์สถานพินิจ และโรงเรียนฟ้าใสวิทยา.ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.*

- เทอดศักดิ์ เดชคง. (2566). *แนวทางการให้คำปรึกษาแบบใช้ความเข้มแข็งเป็นฐาน (Strength Based Counseling) สำหรับกลุ่มเสี่ยงปัญหาสุขภาพจิต*. สำนักวิชาการสุขภาพจิต กรมสุขภาพจิต. (พิมพ์ครั้งที่ 1). นนทบุรี: บริษัท ปิยอนด์ พับลิชชิง จำกัด.
- ธวัชชัย สุขสะอาด. (2563). การส่งเสริมทักษะทางอาชีพเพื่อการคืนสู่สังคมของเยาวชนในสถานพินิจ. *วารสารสังคมศาสตร์และการพัฒนา*, 18(3), 45-63.
- นิรนาท แสนสา.(2557). *กิจกรรมและเครื่องมือแนะแนวเพื่อสำรวจความสนใจในอาชีพ*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ปิยะนันท์ คงไฟ. (2561). *ระบบแนะนำการเลือกอาชีพตามทฤษฎีของจอห์น ฮอลแลนด์ ที่ได้จากการวิเคราะห์ด้วยวิธีต้นไม้ตัดสินใจ*. (ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัย เทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- ปรัชญา ปิยะมโนธรรม. (2556). *จิตวิทยาการให้คำปรึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตพนักงาน*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- พวงเพชร วงศ์แก้ว. (2562). การลดโอกาสการกระทำผิดซ้ำของเยาวชนในสถานพินิจผ่านการแนะแนวอาชีพ. *วารสารวิจัยกระบวนการยุติธรรม*, 12(2), 121-142.
- วิทยาลัยผู้ประกอบการ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย. (2565). *การจ้างงานอดีตผู้ต้องขัง: แนวทางการส่งเสริมการมีงานทำเพื่อป้องกันการกระทำผิดซ้ำ*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2564). *รายงานอนาคตประเทศไทย (Thailand Future Outlook Report)*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- อรอนงค์ ธีญะวัน. (2548). *การแนะแนวอาชีพ*. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- Brown, M., & Jones, P. (2020). Career Counseling for Vulnerable Youth: A Strengths-Based Perspective. *Journal of Career Development*, 47(3), 245-262.
- Crites, J. (1974). "Major contribution career counseling: a review of major approaches.". *The Counseling Psychologist*, 4(3), 3-32.
- Grotberg, E. H. (2003). *What is resilience? How do you promote it? How do you use it?* In E. H. Grotberg (Ed.), *Resilience for Today: Gaining Strength from Adversity*. Westport, CT: Praeger
- Harris, R., & White, C. (2022). Social Support and Strength-Based Career Counseling for Juvenile Offenders. *International Journal of Psychology*, 33(2), 145-161.
- Littman-Ovadia, H., Lazar-Butbul, V., & Benjamin, A. B. (2014). Strengths-Based Career Counseling: Overview and Initial Evaluation. *Journal of Career Assessment*, 22(3) 403-419.
- Littman-Ovadia, H., Lavy, S., & Boiman-Meshita, M. (2017). When theory and research collide: Examining correlates of signature strengths use at work. *Journal of Happiness Studies*, 18(2), 527-548.
- Rapp, C. A., & Goscha, R. J. (2006). *The strengths model: Case management with people with psychiatric disabilities* (2nd ed.). New York: Oxford University Press.

- Seligman, M. E. P. (1998). *Learned optimism: How to change your mind and your life*. New York: Pocket Books.
- Seligman, M. E. P. (1999). *The optimistic child: A proven program to safeguard children against depression and build lifelong resilience*. New York: Houghton Mifflin.
- Smith, J. (2018). *Strength-Based Counseling: A Positive Approach to Career Development*. New York: Routledge.
- Swanson, L. (1992). Vocational Behavior: Life-span Career Development and Reciprocal Interaction of Work and Nonwork. *Journal of Vocational Behavior*, 41(1), 101-161.
- Wilson, P., & Harris, R. (2019). Vocational Training and Reintegration of Juvenile Offenders: A Comparative Study. *Journal of Youth Studies*, 22(3), 245-260.